Strategia Rozwoju Gminy Wałcz na lata 2016 – 2027

Wałcz,

maj 2021 r.

1. Spis treści

1. Spis treści 2
2. Analiza otoczenia oraz stanu Gminy Wałcz 3
2.1 Wstęp 3
2.2. Położenie i warunki demograficzne 5
2.3. Oświata, kultura i sport 7
2.4. Turystyka i rekreacja 8
2.5. Dziedzictwo kulturowe 11
2.6. Infrastruktura techniczna i mieszkaniowa 14
2.7 Dochody i wydatki gminy 15
2.8 Bezrobocie i sytuacja gospodarcza 16
3. Analiza SWOT 17
4. Misja i cele strategiczne Gminy Wałcz 22
4.1 Wizja i misja Gminy Wałcz 22
4.2 Cele strategiczne Gminy Wałcz 23
5. System zarządzania strategicznego 31
5.1 Wdrażanie Strategii 31
5.2 Monitorowanie i ewaluacja 32
6. Zintegrowany charakter Strategii Rozwoju Gminy Wałcz 35

2. Analiza otoczenia oraz stanu Gminy Wałcz

2.1 Wstęp

Informacje o stanie gminy Wałcz przedstawione w rozdziale I stanowiły podstawę do analizy społeczno-gospodarczej. Pozwoliła ona na wyciagnięcie wniosków, przeprowadzenia analizy SWOT – określono mocne i słabe strony gminy oraz szanse i zagrożenia znajdujące się w jej otoczeniu. Niezbędne dane statystyczne wykorzystane do jej opracowania pochodzą z Głównego Urzędu statystycznego, z Urzędu Gminy Wałcz, gminnych jednostek organizacyjnych oraz innych publikacji na temat gminy Wałcz.

Planowanie strategiczne jest ważnym narzędziem służącym zbliżeniu mieszkańców, środowisk oraz władz gminnych w celu stworzenia partnerskich inicjatyw mających za zadanie wykreowanie zrównoważonego rozwoju gminy. Dokument określający najważniejsze założenia rozwoju jednostki umożliwia samorządowi gminnemu jak najefektywniejsze wykorzystanie posiadanych środków finansowych, które z uwagi na ograniczenia budżetowe często nie wystarczają na realizację wszystkich zadań

Korzyści płynące z posiadania strategii wynikają obecnie choćby z zasad udzielania dofinansowania ze środków strukturalnych i zadań podejmowanych przez samorządy. Według tych zasad preferowane będą projekty, które są zgodne m.in. ze strategią czy też planem rozwoju lokalnego jednostki samorządu terytorialnego ubiegającej się o dofinansowanie. Dokument ten zawiera wytyczne i stanowi podstawę do sporządzenia innych dokumentów planistycznych, do których opracowania zobowiązana jest gmina, jak choćby studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego. Strategia jest niezwykle przydatna samorządowi w pracy nad ustanawianiem prawa lokalnego, podejmowaniem decyzji związanych z wydatkowaniem środków budżetowych, udzielaniu dotacji jednostkom niepublicznym, powoływaniu instytucji wspierających wykonywanie zadań z zakresu pomocy społecznej, wspierania przedsiębiorczości, walki z bezrobociem, etc. Generalnie należy stwierdzić, że strategia jest podstawowym dokumentem, na którym powinna zostać oparta bieżąca praca samorządu i długoterminowe planowanie rozwoju społecznego i gospodarczego gminy.

Należy sobie również zdawać sprawę z istniejącej konieczności ciągłego udoskonalania powstałego programu strategicznego. Strategia nie jest bowiem dokumentem zarządzania operacyjnego, który tak jak budżet gminy, musi być wykonany. Jest to plan zamierzeń pokazujący kierunki rozwoju gminy. Jego wykonanie zależy od wielu instytucji i zewnętrznych czynników. Wyznaczone projekty realizacyjne będą zapewne modyfikowane przez zmieniające się warunki zewnętrzne, ale zawsze powinny być zbieżne z misją gminy, określającą główny kierunek, w jakim ma podążać społeczność lokalna na wybranej ścieżce rozwoju.

2.2 Położenie i warunki demograficzne

Gmina Wałcz to gmina wiejska, położona na południowo-wschodnim krańcu województwa zachodniopomorskiego. Pod względem obszarowym jest to największa gmina w Polsce – zajmuje powierzchnię 575,3 km2 i liczy 12.732 mieszkańców (stan na 31.12.2015 r.).

Pod względem fizycznogeograficznym gmina Wałcz położona jest na Pojezierzu Wałeckim i Równinie Wałeckiej.

Ustawa z dn. 16.04.2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2015 r. poz. 1651 ze zm.) przedstawia poszczególne obszarowe formy ochrony przyrody, z których na terenie Gminy Wałcz występują:

- Rezerwaty przyrody:
  - Glinki,
  - Wielki Bytyń,
  - Golcowe Bagno,
  - Dolina Rurzycy,
  - Wielkopolska Dolina Rurzycy,
  - Mokradła koło Leśniczówki Łowiska,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza nad Drawą”,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierza Wałeckie i Dolina Gwdy”
- Obszary Natura 2000:
  - Jezioro Wielki Bytyń,
  - Dolina Rurzycy,
  - Uroczyska Puszczy Drawskiej,
  - Puszcza nad Gwdą.
- Użytki ekologiczne.

Przez gminę Wałcz przepływają dopływy Gwdy: Piława, Dobrzyca i Piławka, które są dostępne dla kajaków, oraz Zdbica przepływająca przez duże jezioro Zdbiczno.

Przez gminę przebiegają także drogi krajowe i międzyregionalne, z których najważniejsze to: Szczecin – Wałcz – Bydgoszcz – Warszawa (droga krajowa nr 10), Kostrzyn – Gorzów Wlkp. – Wałcz – Starogard Gdański – Gdańsk – Elbląg (droga krajowa nr 22) oraz Kołobrzeg – Wałcz (droga wojewódzka nr 163), Wałcz – Oborniki (droga wojewódzka nr 178). Wymienione trasy pełnią ważne funkcje w przemieszczaniu się turystów.

Gmina Wałcz jest jedną z pięciu jednostek samorządu terytorialnego wchodzącego w skład powiatu wałeckiego. Do gminy należy trzydzieści trzy sołectwa: Chude, Chwiram,

Czechyń, Dębołęka, Dobino, Dzikowo, Golce, Gostomia, Górnica, Karsibór, Kłębowiec, Kolno, Kłosowo, Laski Wałeckie, Lubno, Łąki, Ługi Wałeckie,
Nakielno, Ostrowiec, Prusinowo, Przybkowo, Rudki, Rutwica, Różewo, Strączno, Szwecja, Świętosław, Wałcz II, Wiesiółka, Witankowo, Zdbice, Popowo i Brzezinki. Wsie wchodzące w skład gminy okalają wieńcem tereny miasta Wałcz. Ponadto od południowego wschodu obszar gminy graniczy z gminą Szydłowo, od południa z gminą Trzcianka, od południowego zachodu z gminą Człopa, od zachodu z gminami Tuczno i Mirosławiec, od północy z gminami Wierzchowo i Czaplinek, a od wschodu z gminą Jastrowie. Siedziba władz gminy znajduje się w mieście Wałcz.

Położenie Gminy Wałcz

źródło: opracowanie własne na podstawie http://mapa.szukacz.pl

Gminę Wałcz zamieszkuje 12.732 osób (stan w dniu 31.12.2015 r.). Średnia gęstość zaludnienia jest niska i wynosi 22 osoby na 1 km2.

Zmiany liczebności lokalnej społeczności w ostatnich 5 latach przedstawiono w poniższej tabeli.

Liczba mieszkańców	Lata				
	2011	2012	2013	2014	2015
Dzieci (0-9)	1.464	1.447	1.385	1.411	1.373
Młodzież (10-19)	1.751	1.678	1.622	1.538	1.487

Kobiety (20 – 64)	3.966	3.968	4.016	4.024	4.071
Mężczyźni (20 – 64)	4.303	4.295	4.317	4.325	4.359
Kobiety (65 +)	779	807	822	837	867
Mężczyźni (65 +)	448	474	508	540	575
ogółem	12.711	12.669	12.670	12.675	12.732

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych

Jak wynika z danych, liczba mieszkańców gminy jest zmienna. Jednakże niepokojące jest, ze z roku na rok (oprócz 2014 roku) maleje liczba dzieci i młodzieży. Może to przynieść niekorzystne skutki dla dalszego funkcjonowania gminy.

2.3 Oświata, kultura i sport

W gminie Wałcz funkcjonuje 6 placówek oświatowo-wychowawczych, w tym 1 niepubliczne przedszkole, 3 niepubliczne szkoły podstawowe, 1 gimnazjum i 1 szkoła podstawowa (w tym 3 szkoły filialne):

- Niepubliczne Przedszkole w Ostrowcu
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Dębołęce
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa z Oddziałem Przedszkolnym im. 4 Dywizji Piechoty w Szwecji
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa z Oddziałem Przedszkolnym im. Juliana Tuwima w Witankowie
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Strącznie, w tym:
    - Szkoła filialna im. Jana Brzechwy w Różewie
    - Szkoła filialna im. Janusza Korczaka w Gostomi
    - Szkoła filialna im. Unii Europejskiej w Karsiborze
- Gimnazjum im. ks. Ja Twardowskiego w Chwiramie

Korzystanie z dóbr kultury wpływa na jakość życia mieszkańców i świadczy o poziomie rozwoju społecznego. Główną rolę w organizacji życia kulturalnego w gminie odgrywa Biblioteka Publiczna w Karsiborze oraz biblioteki szkolne. Wszystkie biblioteki gromadzą, opracowują, przechowują i udostępniają materiały biblioteczne.

Podstawowym zadaniem bibliotek w gminie jest oddziaływanie na rozwój kulturalny społeczeństwa i kształtowanie jego świadomości społecznej. Biblioteki organizują spotkania autorskie z twórcami, wieczory poezji i konkursy literackoplastyczne.

W ramach obszaru kultury działają na terenie gminy również świetlice wiejskie. Są one realizatorami i pomysłodawcami większości imprez kulturalnych w gminie – Andrzejki, zabawy karnawałowe dla dzieci i dorosłych, Mikołajki itp.

Uprawianiu sportu i rekreacji sprzyja infrastruktura sportowa. Na terenie gminy Wałcz znajdują się place i boiska sportowe: Strączno, Rutwica, Nakielno, Prusinówko, Brzezinki, Gostomia, Chwiram, Różewo, Przybkowo, Chude, Witankowo, Łąki, Lubno, Górnica, Dębołęka, Wiesiółka, Szwecja, Karsibór, Zdbice, Popowo, Rudki, Dzikowo, Kłosowo, Kolno, Golce, Kłębowiec, Kołatnik, Dobino, Czechyń, Wałcz Drugi. Niestety wiele z nich wymaga remontu i dofinansowania. W większości miejscowości na terenie gminy znajdują się place zabaw, które też wymagają doposażenia.

Na terenie Gminy Wałcz działają kluby sportowe:

1. Ludowy Klub Sportowy „SAD” Chwiram
2. Uczniowski Klub Sportowy „Liderek”
3. LKS „Bytyń” Nakielno
4. Uczniowski Klub Sportowy „Błyskawica”
5. Wiejskie Stowarzyszenie Sportowe L.K.S. „SANTOS”
6. KS „LEGION” Strączno
7. Armatorski Klub Żeglarski w Nakielnie
8. LKS „GROM” Szwecja
9. Akademia Piłkarska Gminy Wałcz – Różewo
10. LKS „WSPÓLNI” Różewo
11. Ludowy klub Sportowy „LZS Karsibór”
12. „KS Dzikowo”
13. Uczniowski Klub Sportowy „KUMA” Chwiram
14. UKS „OLIMPIJCZYK”
15. Stowarzyszenie Przyjaciół Piławy

2.4 Turystyka i rekreacja

Unikalne warunki przyrodnicze, walory krajobrazowe, wysoki stopień zalesienia, relatywnie niski stopień uprzemysłowienia tego regionu, a także czystość wód i powietrza stwarzają dogodne warunki dla rozwoju różnorodnych form turystyki w gminie Wałcz. Walory kulturowe oraz bogata lesistość ziemi Wałeckiej są dodatkowym elementem przyciągającym turystów.

Teren Pojezierza Wałeckiego charakteryzuje się stosunkowo małym zróżnicowaniem szaty roślinnej; w drzewostanie dominuje sosna. Gdzieniegdzie, na lepszych glebach rosną świerki, występujące poza granicę swego naturalnego zasięgu. Z gatunków liściastych najczęściej zwarte partie lasów tworzy buk, zwłaszcza nad jeziorami. Inne częściej występujące gatunki to brzoza, dąb, jesion, olsza czarna. Warte wzmianki są liczne zbiorowiska roślin torfowych, w których pojawiają się: żurawina błotna, bagno zwyczajne, modrzewica zwyczajna, kruszczyk błotny, łużanka alpejska, skalnica torfowa i inne.

Fauna tego terenu jest charakterystyczna dla nizinnej części Polski. W wałeckich lasach żyją jelenie, daniele, dziki, sarny, zające, a także lisy, kuny leśne, wiewiórki, a także wilki. Z rzadszych zwierząt spotkać można restytuowane stada żubrów, muflonów i łosi; rozprzestrzeniły się tu także bobry wyprowadzone z hodowli Poznańskiej Akademii Rolniczej. Bogaty świat ptaków reprezentują łabędzie, jastrzębie, sokoły wędrowne, myszołowy, żurawie, bociany białe i czarne, bażanty i kuropatwy, bieliki, puchacze i rybołowy. Osobliwością ornitologiczną są spotykane nad jeziorem Bytyń tracze nurogęsi.

Większość wód Pojezierza Wałeckiego obfituje w różne gatunki ryb, m.in. pstrągi, węgorze, sandacze, szczupaki, karpie, sielawy i trocie. Gady i płazy reprezentowane są m.in. przez żmije, zaskrońce, padalce i żółwie.

Według danych GUS stan na 31.12.2014 r. powierzchnia całkowita gminy wynosi 57 491 ha (574,9 km2). Największą powierzchnię na terenie jednostki zajmują grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione 28 480 ha (49,5 % powierzchni analizowanej jednostki) oraz użytki rolne 24 990 ha (43,5 %).

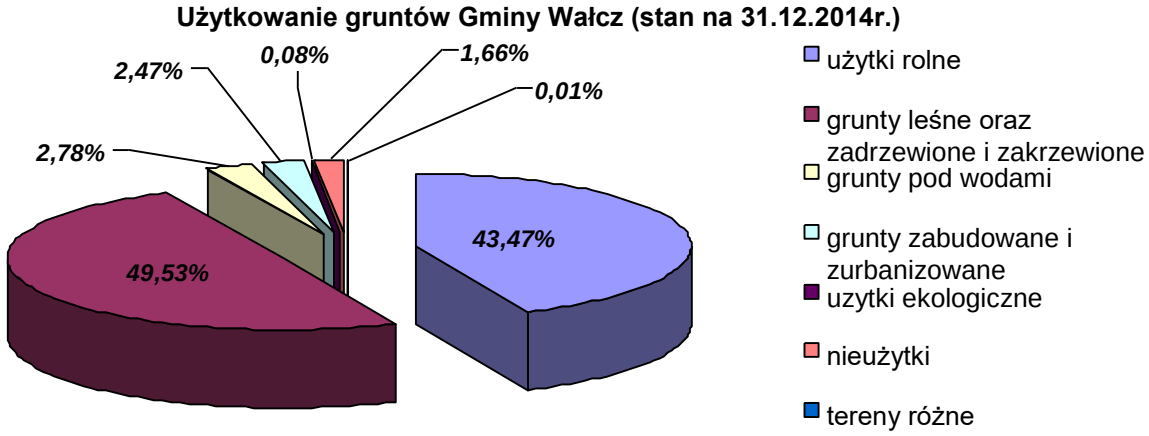
Szczegółową strukturę użytkowania gruntów na terenie Gminy Wałcz przedstawiono w kolejnej tabeli oraz zobrazowano na wykresie.

Tabela Użytkowanie terenu Gminy Wałcz (stan na 31.12.2014 r.)

Forma użytkowania terenu	Powierzchnia [ha]	Udział
użytki rolne	**24 990**	**43,47%**
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	**28 480**	**49,53%**
grunty pod wodami	**1 596**	**2,78%**

grunty zabudowane i zurbanizowane	**1 418**	**2,47%**
użytki ekologiczne	**46**	**0,08%**
nieużytki	**954**	**1,66%**
tereny różne	**7**	**0,01%**
Łącznie	**57 491**	**100%**

Źródło: GUS – Bank Danych Lokalnych

Baza noclegowa w gminie obejmuje pensjonaty, kwatery prywatne, domki kempingowe, pola namiotowe oraz ośrodki m.in. Ośrodek Wczasowy PPKS w Zdbicach, Ośrodek Rekolekcyjno-Wypoczynkowy „CARITAS", Baza AKŻ w Nakielnie, Camping nr 64 w Zdbicach, FAMED Zdbice.

W gminie na szeroką skalę rozwija się turystyka i agroturystyka. Coraz bogatszy jest wachlarz oferowanych usług turystycznych i coraz wyższy standard ich realizowania. Aby rozwijać turystykę, niezbędne jest jednak dalsze inwestowanie w istniejącą bazę turystyczną, w celu podwyższenia jej standardu i ilości miejsc noclegowych (w tym dla klientów zagranicznych). Ponadto niezwykle ważnym elementem jest, aby powstała infrastruktura turystyczna obsługująca turystów przez cały rok, bez względu na warunki atmosferyczne.

Korzystając ze sprzyjających warunków przyrodniczo – krajobrazowo – kulturowych, gmina powinna postawić na zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej (ukierunkowanej głównie na wypoczynek letniskowy), w celu pełnego wykorzystania swojego potencjału turystycznego. Obok bazy noclegowej

i gastronomicznej do infrastruktury turystycznej należą wytyczone szlaki turystyczne, przystanie wodne oraz plaże i zagospodarowane tereny leśne nad jeziorami, a przed wszystkim bogata baza sprzętu pływającego i rekreacyjnego. Popularnością cieszą się także naturalne ścieżki piesze i rowerowe. Na wzrost atrakcyjności turystycznej gminy wpłynąć może wzbogacenie ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej: rozbudowa kąpielisk, przystani żeglarskich oraz terenów piknikowych.

Przez teren gminy przechodzi kilka szlaków turystycznych, zarówno pieszych, rowerowych jak i wodnych. Ich długość wynosi obecnie kilkadziesiąt kilometrów.

Gmina Wałcz nie należy do gmin typowo turystycznych, a atrakcyjność bazy noclegowo- gastronomicznej nie jest wysoko oceniana na tle innych gmin województwa zachodniopomorskiego.

W ramach rozwoju turystycznego Gminy należy dążyć do podwyższania jakości usług oferowanych przez obiekty sportowo-rekreacyjne oraz wzbogacania ich oferty. Słabą stroną jest promocja, informacje o organizowanych imprezach są mało dostępne poza regionem. Wzmocnienie reklamy ważniejszych imprez sportowo – rekreacyjnych istotnie wpłynie na rozwój turystyczny.

Możliwości rozwoju funkcji rekreacyjno – turystycznej w oparciu o warunki naturalne w granicach gminy są ogromne. Zarówno istnienie licznych jezior, jak i dogodne połączenia komunikacyjne są ogromnym atutem gminy. Odpowiednie zagospodarowanie turystyczne stworzy możliwości rozwoju funkcji rekreacyjnej również poza letnim sezonem turystycznym (leśniczówki, gajówki). Dostępność lasów, atrakcyjność krajobrazu oraz korzystny mikroklimat stwarzają możliwości zagospodarowania terenów dla różnych form turystyki (ścieżki rowerowe, piesze, konne, ścieżki dydaktyczne, punkty widokowe, zagospodarowanie obszarów wodnych) oraz mogą stać się podstawą do wypromowania gminy jako miejsca do aktywnego spędzania czasu na łonie natury w otoczeniu jezior i lasów.

2.5 Dziedzictwo kulturowe

Zabytki znajdujące się na terenie gminy Wałcz w większości związane są z kultem religijnym i właśnie one są najlepiej zachowane.

Poniższa tabela prezentuje wykaz zabytków wpisanych do Rejestru Zabytków prowadzonego przez Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (stan na 31.10.2015):

L.P.	Miejscowość	Adres	Obiekt (nazwa własna)	Stan zachowania (wartości zabytkowe) ocena: 2 - 5
1.	Chude	Nr 17	dwór	4 - dobry
2.	Chude	Nr 17	magazyn zbożowy	3 - dostateczny
3.	Chude		park dworski	4 - dobry
4.	Chwiram	Nr 1A	pałac	4/5 – dobry / b. dobry
5.	Chwiram		park pałacowy	4 - dobry
6.	Dębołęka		kościół pw. św. Rocha + otoczenie	4 - dobry
7.	Dobino		cmentarz (I) katolicki, ob. komunalny	3/4 - dostateczny / dobry
8.	Dobino		kościół pw. św Piotra i Pawła + otocznie	4 - dobry
9.	Dzikowo	Nr 57	dwór	2 - zły
10.	Dzikowo		park dworski	3 - dostateczny
11.	Głowaczewo		cmentarz przykościelny (I) ewangelicki, ob. nieużytkowany	2/3 - zły / dostateczny
12.	Głowaczewo		kościół pw. Narodzenia NMP	4 - dobry
13.	Golce		kościół pw. św. Antoniego Padewskiego + otoczenie	3 - dostateczny
14.	Gostomia		park dworski	2/3 - zły / dostateczny
15.	Górnica		kościół pw. MB Królowej Polski + otoczenie	3/4 - dostateczny / dobry
16.	Górnica		park dworski	3 - dostateczny
17.	Karsibór		kościół pw. Narodzenia NMP (nieużytkowany) + otoczenie	2 - zły
18.	Karsibór		park dworski	3/4 - dostateczny / dobry
19.	Kłębowiec		cmentarz (I) ewangelicki, ob. nieużytkowany	3 - dostateczny
20.	Kłębowiec	Nr 24	pałac (ruina)	2/3 - zły / dostateczny
21.	Kłębowiec		park dworski	3/4 - dostateczny / dobry

22.	Laski Wałeckie	Nr 24	kościół pw. MB Szkaplerznej + otoczenie	4 - dobry
23.	Lubno		kościół pw. Chrystusa Króla + otoczenie	3/4 - dostateczny / dobry
24.	Lubno		park pałacowy	3 - dostateczny
25.	Ługi Wałeckie		cmentarz ewangelicki, ob. nieużytkowany	2 - zły
26.	Ługi Wałeckie		park dworski	3 - dostateczny
27.	Nagórze		park dworski	3 - dostateczny
28.	Nakielno	Nr 5 (d. 6)	chałupa	2/3 - zły / dostateczny
29.	Nakielno		cmentarz kościelny	3/4 - dostateczny / dobry
30.	Nakielno	Nr 48	gorzelnia, spichlerz w zespole folwarcznym	3 - dostateczny
31.	Nakielno		kościół pw. św. Wawrzyńca	4 - dobry
32.	Nakielno		park pałacowy	3 - dostateczny
33.	Prusinowo Wałeckie		kościół pw. MB Różańcowej + otoczenie	3/4 - dostateczny / dobry
34.	Prusinówko		park dworski	3 - dostateczny
35.	Różewo		kościół pw. św. Wawrzyńca Męczennika + otoczenie	4 - dobry
36.	Rudki	Nr 51	kościół pw. św. Wawrzyńca + otoczenie	4 - dobry
37.	Rudki		park dworski	3 - dostateczny

L.P.	**Miejscowość**	**Adres**	**Obiekt (nazwa własna)**	**Stan zachowania (wartości zabytkowe) ocena: 2 - 5**
38.	Rutwica		cmentarz katolicki, ob. komunalny	3/4 - dostateczny / dobry
39.	Rutwica		kościół pw. św. Jana Nepomucena + otoczenie	3 - dostateczny
40.	Rutwica		park dworski	3 - dostateczny
41.	Sitowo		park dworski	3 - dostateczny
42.	Strączno		cmentarz (I) katolicki, ob. komunalny	3/4 - dostateczny / dobry
43.	Strączno		kościół pw. św. Anny + otoczenie	4 - dobry
44.	Strączno		park dworski	3 - dostateczny
45.	Szwecja	Główna 33	kościół pw. św. Jakuba	4 - dobry
46.	Wiesiółka	Nr 22	pałac	3/4 - dostateczny / dobry
47.	Wiesiółka		cmentarz ewangelicki, ob. nieużytkowany	2 - zły

48.	Wiesiółka		lemieszarnia - kuźnia	2 – zły (wyburzona) relikty fundamentów (zmiana decyzji rej zabytku)
49.	Wiesiółka		park dworski	3 - dostateczny
50.	Witankowo	Folwark	park dworski	3 - dostateczny
51.	Witankowo		kościół parafialny pw. Najśw. Serca Pana Jezusa + otoczenie	4 - dobry

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków

Niestety stan wielu zabytków na terenie gminy nie jest zadowalający. Wymusza to konieczność poszukiwania środków zewnętrznych na renowację i prace konserwatorskie pomocne w zachowaniu tych okazałych zabytków.

2.6 Infrastruktura techniczna i mieszkaniowa

Gmina Wałcz posiada w miarę dobrze rozwiniętą infrastrukturę techniczną, choć nie w pełni na całym obszarze. Ma na to wpływ rozproszony charakter zabudowy miejscowości wiejskich, co przekłada się na wysokie koszty budowy infrastruktury.

Dane na temat liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej przedstawione są w tabeli.

Ludność w gminie Wałcz korzystająca z instalacji w latach 2011-2014 [%]

Rodzaj instalacji	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
wodociągowa	90,4	91,0	91,1	93,0
kanalizacyjna	43,3	44,0	44,3	45,3
gazowa	2,2	2,2	2,2	2,2

Źródło: GUS – Bank Danych Lokalnych

Sytuacja mieszkaniowa w gminie nie odbiega zasadniczo od gmin sąsiadujących, jeśli chodzi o standard i wyposażenie. Głównym rodzajem budownictwa jest budownictwo indywidualne. W miejscowościach popeegerowskich są bloki wielorodzinne.

Pozytywnym kierunkiem jest fakt, ze Gmina Wałcz od kilku lat buduje mieszkania komunalne w miarę swoich możliwości finansowych. Od roku 2013 wybudowano ich 16 i są planowane kolejne budowy – planuje się corocznie około budowę 8 lokali.

Zasoby mieszkaniowe w gminie Wałcz w latach 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Budynki mieszkalne [liczba]	1.951	1.969	1.988	2.010
Mieszkania [liczba]	3.736	3.755	3.775	3.802
Powierzchnia użytkowa mieszkań [m^2]	286.459	288.998	292.147	295.346
Mieszkania wyposażone w wodociąg	3.665	3.684	3.704	3.731
Mieszkania wyposażone w łazienkę	3.368	3.387	3.407	3.434
Mieszkania wyposażone w centralne ogrzewanie	2.977	2.996	3.022	3.049
Mieszkania wyposażone w gaz sieciowy	81	82	83	85

Źródło: Bank Danych lokalnych – GUS

Wiek zasobów mieszkaniowych jest zróżnicowany i prawie 3/4 przypada na okres po 1945 r. Stan techniczny budynków mieszkalnych można ogólnie ocenić jako dobry, choć wiele z nich nie spełnia wszystkich wymogów technicznych.

2.7 Dochody i wydatki gminy

Sytuacja finansowa gminy Wałcz jest korzystna. W roku 2015 i latach poprzednich gmina nie miała zadłużenia. Dochody i wydatki z budżetu gminy przedstawia poniższa tabela.

Dochody i wydatki gminy Wałcz w latach 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Dochody ogółem	38.548.248,43	47.079.566,86	49.779.917,19	48.160.763,96
Wydatki ogółem	37.467.807,18	39.436.613,80	48.934.513,24	48.834.762,02
Dochody na 1 mieszkańca	3.027,90	3.705,01	3.924,00	3.794,88
Wydatki na 1 mieszkańca	2.943,04	3.103,53	3.857,36	3.847,98

2.8 Bezrobocie i sytuacja gospodarcza

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wałczu wynika, że w roku 2013 i 2014 nastąpił spadek bezrobocia. Wśród pozostających bez pracy większość stanowiły kobiety. Wpływ na to ma fakt, że kobiety nie mogą podjąć pracy z uwagi na wychowanie dzieci, brak pomocy, brak ofert pracy dla kobiet. Często wpływ ma na to tradycyjny model rodziny („kobieta zajmuje się domem").

Bezrobotni w gminie wg płci i ich udział w liczbie ludności w latach 2011-2014

	2011	**2012**	**2013**	**2014**
Bezrobotni w gminie [liczba]	990	1126	1048	826
Bezrobotne kobiety w gminie [liczba]	629	631	636	528
Udział bezrobotnych w liczbie ludności [%]	11,9	13,5	12,5	9,9
Udział kobiet w liczbie bezrobotnych [%]	63,5	56,0	60,7	63,9

Bezrobocie w gminie Wałcz charakteryzuje się:

- wysokim bezrobociem kobiet,
- trudną sytuacją ludzi młodych,
- wysokim poziomem długotrwałego bezrobocia
- niskim poziomem wykształcenia i brakiem kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych.

W latach 2011-2015 liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie Wałcz zwiększała się z roku na rok (z 946 w 2011 r. do 1.048 w roku 2015). Przeważająca liczba podmiotów gospodarczych w gminie funkcjonowała w sektorze prywatnym, głównie były to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Podmioty gospodarcze na terenie gminy Wałcz działają głównie w sekcjach: handel i naprawy, budownictwo, rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo oraz przetwórstwo.

Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2011-2015

	2011	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**
Liczba podmiotów w sektorze prywatnym	924	961	990	1.013	1.033

Liczba podmiotów w sektorze publicznym	22	22	14	14	14
Liczba podmiotów ogółem	946	983	1.004	1.027	1.048

Źródło: Bank Danych Lokalnych – GUS

Największym przedsiębiorstwem przemysłowym w gminie Wałcz jest „Ekomech" Spółka z o.o. (wykonywanie w generalnym wykonawstwie obiektów przestrzennych i konstrukcji stalowych). Na terenie gminy prężnie działają rolnicy indywidualni oraz przemysł drzewny i usługi leśne.

Mieszkańcy w swoich ankietach często wskazywali, że problemem dla gminy jest brak dużych zakładów, które stwarzałyby wiele miejsc pracy.

3. Analiza SWOT

Analiza SWOT (jej nazwa to akronim angielskich słów: ***s****trengths* – mocne strony, ***w****eaknesses* – słabe strony, ***o****pportunities* – szanse i ***t****hreats* – zagrożenia) jest jedną z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych służących porządkowaniu informacji. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego, a w przypadku „Strategii Rozwoju Gminy Wałcz" stanowiła efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń, jakie przed nią stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

MOCNE STRONY	**SŁABE STRONY**
Zalety społeczności, zasoby: ludzkie, środowiska, finansowe dostępne przy rozwiązywaniu problemów, elementy przewagi nad innymi	obecnie istniejące problemy i bariery, przeszkody do podjęcia działań, braki w zasobach
SZANSE	**ZAGROŻENIA**

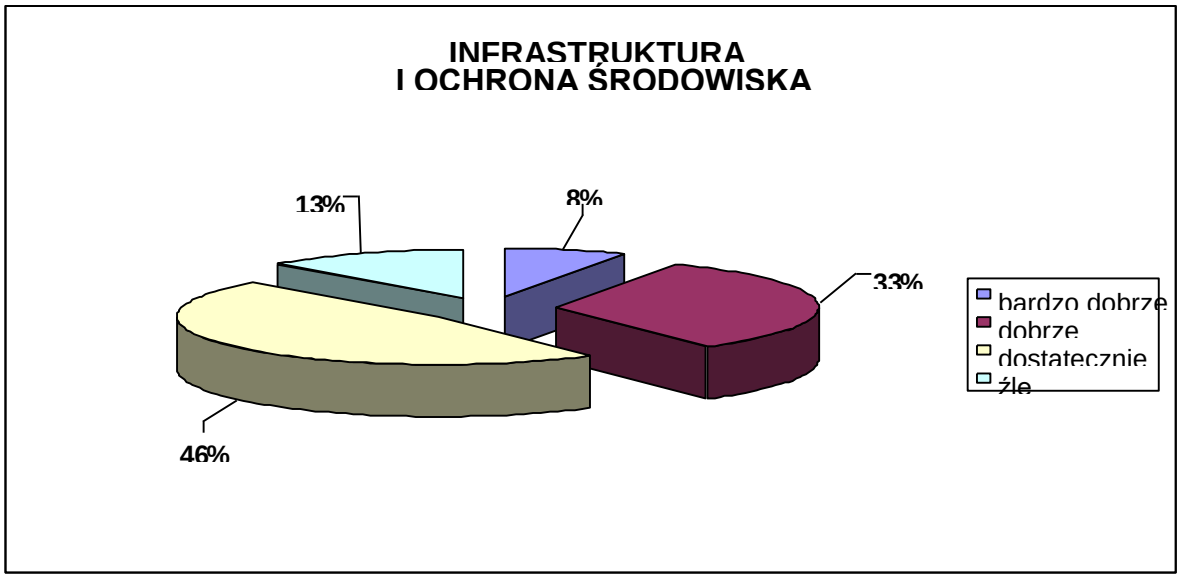
Zmiany w otoczeniu sprzyjające działaniom, konkretne zyski, możliwi partnerzy, pozytywna koniunktura gospodarcza, stabilna sytuacja w kraju	Niestabilna sytuacja w kraju, nagłe załamanie gospodarcze na świecie, nagłe zmiany przepisów prawnych w kraju

Strategia powinna opierać się na mocnych stronach lokalnej społeczności i środowiska, eliminować słabości, wykorzystywać pojawiające się szanse oraz unikać przyszłych zagrożeń. W gminie Wałcz przy tworzeniu strategicznego programu działania skoncentrowano się na ocenie wewnętrznych zasobów gminy, jej atutów i problemów, przyjmując z definicji zewnętrzne ograniczenia związane z położeniem geograficznym, obowiązującym w Polsce systemem legislacyjnym, poziomem rozwoju gospodarczego, czy też stanem finansów publicznych, gdyż zagadnienia te w ograniczonym stopniu mogą być przedmiotem lokalnej polityki samorządu.

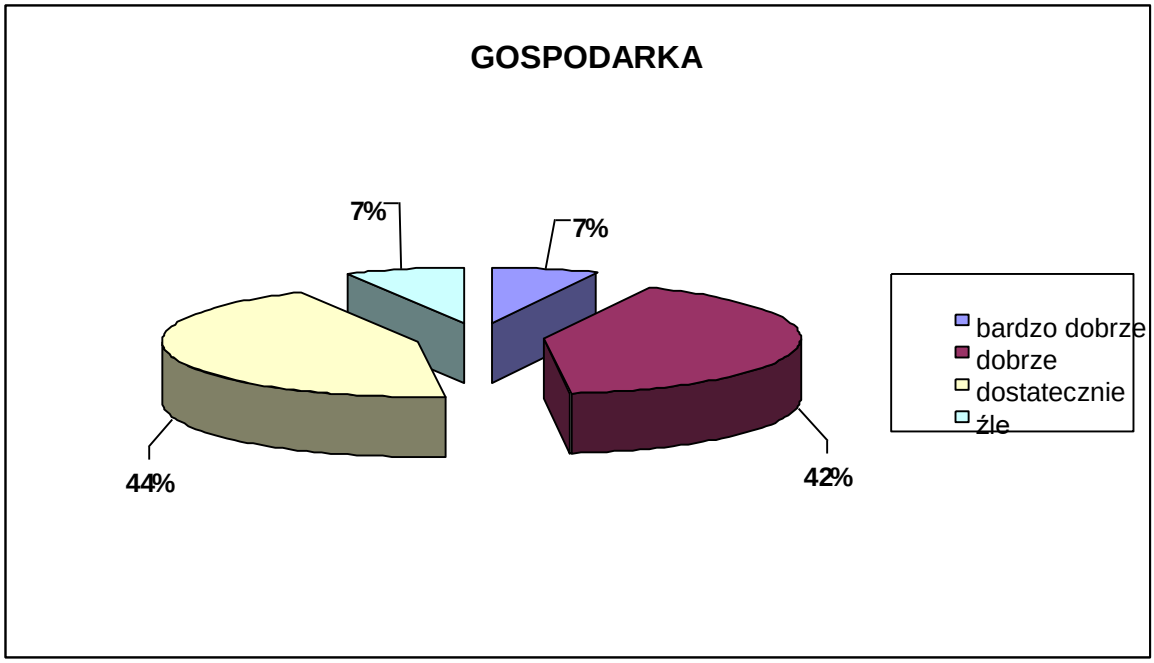
Analizie poddano trzy najważniejsze obszary działalności gminy – są to:

- Infrastruktura i ochrona środowiska
- Gospodarka
- Społeczeństwo

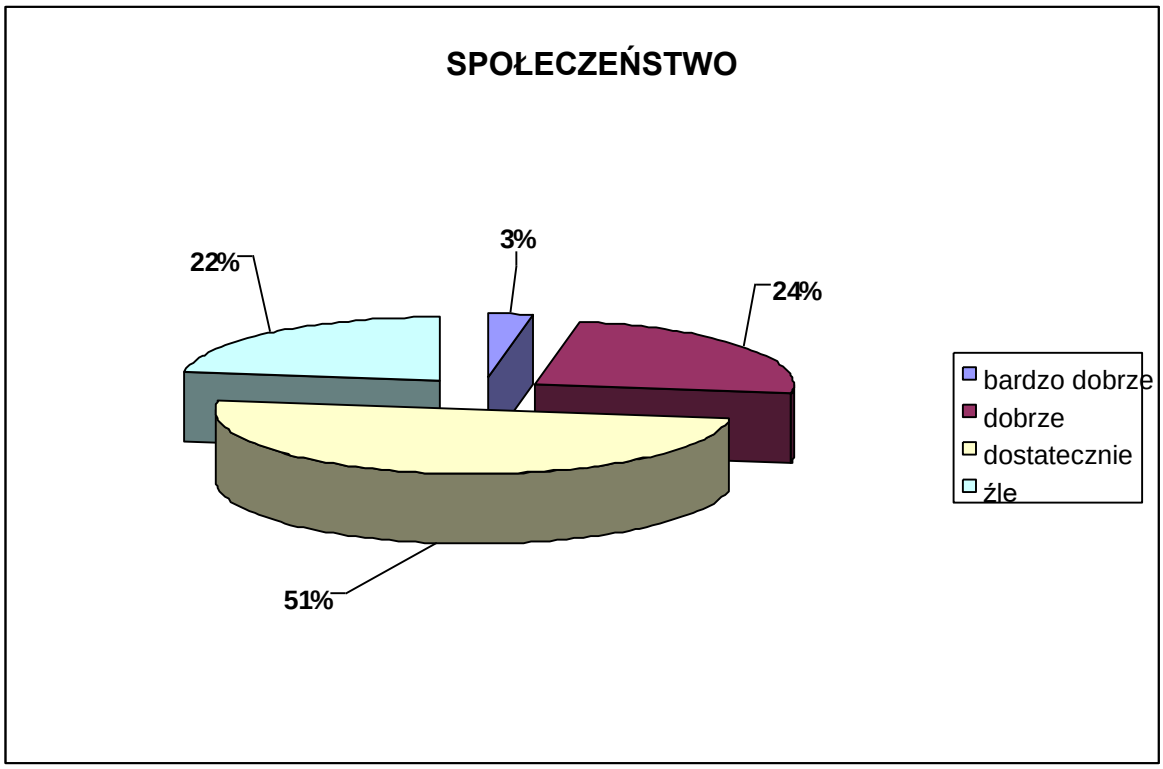
Poniższe wykresy wskazują, jak mieszkańcy gminy Wałcz je oceniają.

Źródło: dane z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Wałcz

Źródło: dane z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Wałcz

Źródło: dane z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Wałcz

Analiza SWOT Gminy Wałcz została przedstawiona w poniższej tabeli. Przedstawia ona mocne i słabe strony infrastruktury gminy, gospodarki i społeczeństwa oraz szanse i zagrożenia dla gminy Wałcz.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Korzystne położenie przy drogach krajowych nr 10 i 22	Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura komunalna na terenie gminy
Bardzo duża ilość terenów przyrodniczo cennych – lasy, rezerwaty, tereny chronione	Słabe wykorzystanie krajobrazu u walorów przyrodniczych
Bliskość ośrodków miejskich	Wysokie bezrobocie
Dobrze rozwinięte i efektywnie funkcjonujące rolnictwo	Słaby dostęp do opieki medycznej
Duży potencjał kapitału ludzkiego	Słabo rozwinięta infrastruktura drogowa – zły stan techniczny dróg, brak ścieżek rowerowych
Dobra baza oświatowa	Brak inwestorów zewnętrznych
Walory turystyczne, atrakcyjne przyrodniczo i kulturowe tereny (lasy, jeziora)	Słaby rozwój przedsiębiorczości
Płynność finansowa budżetu gminy – brak zadłużenia	Słabo rozwinięta baza i infrastruktura turystyczna
Korzystne warunki do rozwoju turystyki i agroturystyki	Odpływ ludzi młodych, aktywnych i wykształconych do dużych aglomeracji
Sprawna administracja	Brak zakładów przemysłowych
	Stara substancja mieszkaniowa
	Niskie kwalifikacje i wykształcenie bezrobotnych
	Niska opłacalność rolnictwa
	Tereny popeegerowskie i obszary kryzysowe
	Słabe uzbrojenie terenów pod nowe inwestycje

SZANSE	ZAGROŻENIA
Rozwój gospodarczy kraju	Bezrobocie w gminie zwłaszcza wśród kobiet
Pozyskanie kapitału zewnętrznego	Odpływ wykształconej młodzieży z terenów wiejskich i migracja mieszkańców poza granice gminy, regionu i kraju
Dostęp do funduszy europejskich i dalsza integracja w ramach Unii Europejskiej	Starzenie się społeczeństwa

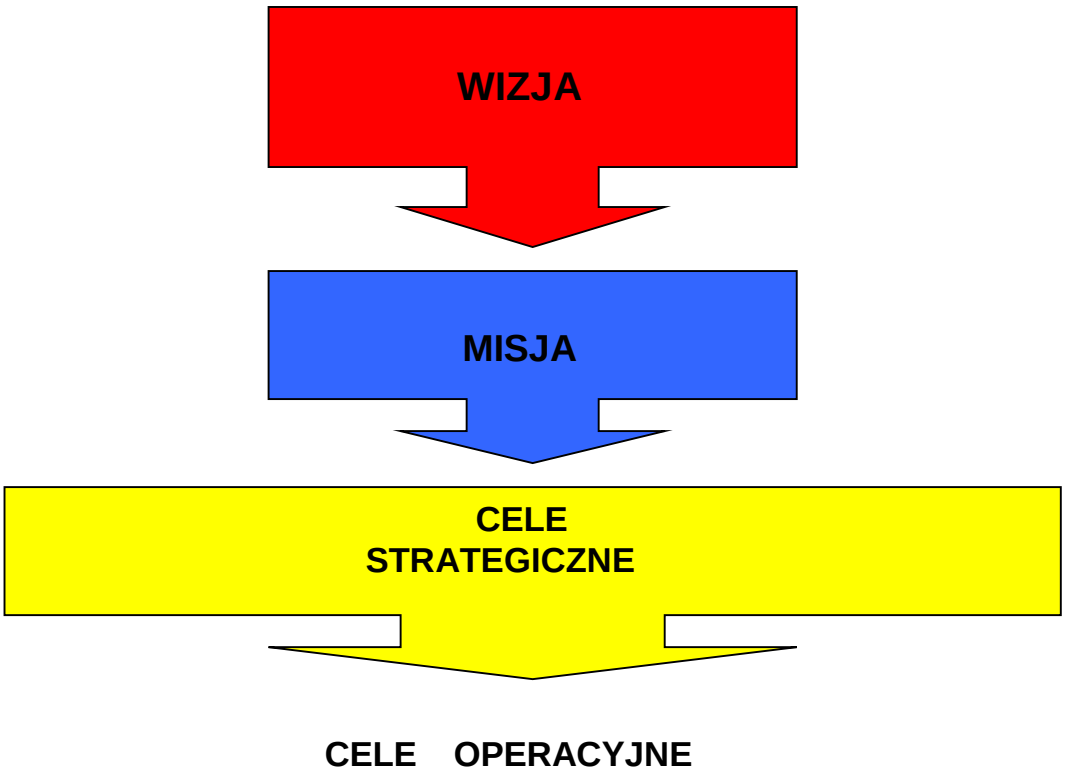
Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Brak rynków zbytu dla rolnictwa
Moda na zdrowy styl życia	Obciążenie gminy nowymi zadaniami bez zabezpieczenia środków na ich realizację
Rozwój przemysłu rolno-spożywczego, przetwórstwa	Brak środków pomocowych
Współpraca z samorządami powiatu i województwa	Wzrost konkurencyjności gmin ościennych
Zatrzymanie lub/i pozyskanie młodych ludzi	Złe prognozy demograficzne
	Pogorszenie stanu środowiska
	Brak rewitalizacji terenów kryzysowych
	Apatia i marazm mieszkańców gminy

4. Misja i cele strategiczne Gminy Wałcz

4.1 Wizja i misja Gminy Wałcz

Najważniejszym, wyjściowym elementem strategii jest misja rozwoju gminy, która określa kierunki rozwoju gminy w perspektywie następnych kilkunastu lat i priorytety działań samorządu w kontekście zapewnienia pożądanego przez mieszkańców stanu. Sformułowanie misji polega na przyjęciu zwięzłej sentencji, która najlepiej ujmuje główne kierunki działań samorządu, jednocześnie wskazując priorytety działalności w najbliższych latach, ale przede wszystkim jest najlepszym podsumowaniem całego opracowanego planu strategicznego.

Logiczna struktura dokumentu wyznaczającego plan strategiczny rozwoju gminy został przedstawiony na poniższym schemacie.

Samorząd gminny w toku analiz i konsultacji dotyczących wyobrażeń na temat pożądanych zmian w obszarze lokalnego życia społeczno-gospodarczego określił następującą wizję Gminy Wałcz:

W I Z J A

Gmina Wałcz to gmina wiejska z rozwijającą się przedsiębiorczością i turystyką, konkurencyjnym w regionie rolnictwie, zapewniająca swoim mieszkańcom możliwości indywidualnego rozwoju, dostęp do nowoczesnej edukacji, kultury, oferty sportowej, a przede wszystkim oferująca pracę, stabilizację i wysoką jakość życia.

W oparciu o przyjętą wizję gminy Wałcz, została sformułowana misja gminy o następującym brzmieniu:

M I S J A

Dążenie do zapewnienia wysokiego standardu życia mieszkańców przy wykorzystaniu wszystkich dostępnych instrumentów zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego gminy.

Rozwój gminy Wałcz ma więc następować w oparciu o ożywienie gospodarcze przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska naturalnego. Gmina Wałcz będzie stwarzać odpowiednie warunki do samorozwoju jej mieszkańców jej mieszkańców, przedsiębiorców i inwestorów, poprzez dobrą promocję gminy, polepszanie warunków infrastrukturalnych, związanych z przedsiębiorczością i turystyką w oparciu o potencjał obszaru.

4.2 Cele strategiczne Gminy Wałcz

Cele określone w Strategii Rozwoju Gminy Wałcz na lata 2016-2027 ukazują pełne spojrzenie na problemy gminy. Cele wynikają z przyjętej wizji i zdefiniowanej misji Gminy Wałcz. W celu urzeczywistnienia celów strategicznych zostały nakreślone cele operacyjne. Należy je traktować jako ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej dla całego obszaru na najbliższe lata 2016-2027.

Działania objęte Strategią pozwalają na kompleksowe ujęcie zrównoważonego rozwoju gminy w dziedzinie infrastruktury technicznej i społecznej, gospodarki oraz środowiska przyrodniczego.

W rezultacie przeprowadzonych analiz strategicznych, sformułowano 6 strategicznych celów rozwoju Gminy Wałcz. Cele dają wyraz obranemu przez włodarzy kierunkowi rozwoju, który w oparciu o posiadane środki i możliwości finansowania zewnętrznego Gmina zamierza realizować. Realizacja celów w kilkuletniej perspektywie powinna doprowadzić do osiągnięcia pożądanego rozwoju gminy.

Wyznaczone cele strategiczne są następujące:

1. Rozwój gospodarczy
2. Rozwój infrastruktury technicznej
3. Rozwój zrównoważonego rolnictwa opartego na innowacjach
4. Dziedzictwo kulturowe, turystyka i rekreacja oparta o rozwój, rozbudowę i modernizację
5. Rozwój infrastruktury społecznej
6. Rewitalizacja terenów kryzysowych

Główne kierunki strategiczne w sposób bezpośredni nawiązują do misji. Realizacja projektów, prowadząca do osiągnięcia celów wskazanych w ramach kierunków rozwoju, szczególnie tych związanych z podniesieniem technicznych i społecznych warunków życia w gminie, będzie prowadzić do osiągnięcia pożądanego statusu określonego w misji i wizji rozwoju Gminy.

W szczególności dotyczy to konieczności podjęcia działań związanych z poprawą bezpieczeństwa – jak budowa dróg, chodników, czy parkingów, a także oświetlenia umożliwiających pośrednio rozwój przedsiębiorczości (możliwość przewożenia swoich towarów, skrócenie czasu podróży, zmniejszenie kosztów dotyczących eksploatacji pojazdów mechanicznych).

Należy również zauważyć, że poziom wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej Gminy Wałcz wpływa również na atrakcyjność tej lokalizacji dla nowych inwestorów. Tereny dobrze uzbrojone są magnesem dla przedsiębiorców mogących stworzyć kolejne miejsca pracy. W ten sposób, również pośrednio, inwestycje infrastrukturalne są w stanie podnieść jakość życia w danej społeczności.

Władze gminy biorąc pod uwagę wskazaną tendencję planują prowadzić działania zmierzające do rozwoju lokalnej infrastruktury.

Bardzo ważnym aspektem działań związanych z podniesieniem poziomu infrastruktury technicznej w gminie, jest dbanie o stan środowiska naturalnego. Zastosowanie rozwiązań ekologicznych pozwoli na ograniczenie zanieczyszczeń i promowanie gminy. Dla mieszkańców, oprócz wymienionych wcześniej udogodnień opisywane przedsięwzięcia zapewnią również korzyści z życia w bardziej przyjaznym i zdrowym otoczeniu.

Samorząd Gminy jest także świadomy faktu, że nawet pełne wyposażenie Gminy w infrastrukturę techniczną jest dziś postrzegane jako niewystarczające do zapewnienia życia i rozwoju na oczekiwanym poziomie. Równie istotna jest dostępność do tzw. usług publicznych, takich jak usługi zdrowotne, oświata, bezpieczeństwo czy też kultura, sport i rekreacja.

Projekty proponowane są logiczną kontynuacją i uzupełnieniem dotychczasowych działań podejmowanych na terenie Gminy.

Rozwijając umiejętności miejscowej ludności samorząd Gminy Wałcz wspierać będzie rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Wychodząc naprzeciw tym celom władze zamierzają rozpowszechniać wiedzę na temat możliwości inwestowania w Gminie, a tym samym poprzez wsparcie ze środków zewnętrznych realizować politykę „przyciągania inwestorów do Gminy". Dając szansę lokalnej przedsiębiorczości władze chcą doprowadzić do zmniejszania się bezrobocia na terenie Gminy, a tym samym zapobiegać ujemnemu saldu migracyjnemu. Dlatego też jednym z najważniejszych celów strategicznych Gminy jest budowanie pozycji danego obszaru jako atrakcyjnego, który korzysta z wiedzy, aktywności zawodowej i przedsiębiorczości jej mieszkańców.

Jakość, ale także konkurencyjność lokalnej gospodarki jest w całkowitej mierze uzależniona od kapitału ludzkiego – jej jakości i efektywności.

Cel strategiczny nr 1	Rozwój gospodarczy

Cele szczegółowe:

1.1 Stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości

- Promocja firm działających na terenie Gminy.
- Ułatwienie prowadzenia działalności gospodarczej poprzez profesjonalne działanie administracji.
- Rozwój ofert wsparcia dla biznesu.
- Organizacja szkoleń oraz wyjazdów studyjnych w kraju i za granicą.
- Wspieranie lokalnych inicjatyw gospodarczych, szczególnie wśród osób planujących rozpocząć własną działalność gospodarczą.
- Współpraca z urzędami pracy w zakresie możliwości skorzystania ze szkoleń zawodowych.

1.2 Rozwijanie stref aktywności gospodarczej w gminie

- Uzbrojenie terenów inwestycyjnych.
- Oznaczenie terenów inwestycyjnych.
- Wysyłanie ofert inwestycyjnych za pomocą mailingu pocztowego.
- Działania PR informujące o ofercie inwestycyjnej.

1.3 Prowadzenie gospodarki nieruchomościami na rzecz rozwoju gospodarczego i pozyskania inwestorów

- Stworzenie ofert inwestycyjnych.
- Profesjonalna obsługa inwestora.

Cel strategiczny nr 2	Rozwój infrastruktury technicznej

Cele szczegółowe:

2.1 Uzbrojenie terenów inwestycyjnych

2.2 Poprawa jakości dróg

- Przebudowa dróg gminnych: Chude, Chwiram, Czechyń, Dębołęka, Dobino, Dzikowo, Golce, Gostomia, Górnica, Jeziorko, Karsibór, Kłębowiec, Kolno, Kłosowo, Laski Wałeckie, Lubno, Łąki, Ługi Wałeckie, Nakielno, Ostrowiec,

Prusinowo, Przybkowo, Rudki, Rutwica, Różewo, Strączno, Szwecja, Świętosław, Wałcz I, Wałcz II, Wiesiółka, Witankowo, Zdbice, Popowo i Brzezinki.

- Budowa chodników na terenie Gminy Wałcz.
- Budowa ścieżek rowerowych: Wałcz – Ostrowiec, Wałcz – Strączno, Wałcz – Bałtyk. Wałcz – Kłębowiec.

2.3 Poprawa jakości oświetlenia ulicznego

- Budowa oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Wałcz.
- Wymiana źródeł światła na energooszczędne – modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Wałcz (typu LED, solarne, hybrydowe)

2.4 Poprawa jakości powietrza

- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.
- Wspieranie OZE.
- Działania edukacyjne wśród mieszkańców.
- Współpraca z instytucjami zajmującymi się ochroną środowiska.

2.5 Budowa i rozbudowa sieci kanalizacyjnej

- Modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w Wiesiółce wraz z budową oczyszczalni ścieków.
- Przebudowa i rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Wałczu II wraz z siecią tłoczną do oczyszczalni w Wałczu.
- Przebudowa i rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Różewie wraz z siecią tłoczną do Chwiramu.
- Budowa kanalizacji sanitarnej w Chudym wraz z siecią tłoczną do Wiesiółki.
- Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Szwecji.
- Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Kołatniku.

2.6 Budowa i rozbudowa sieci wodociągowej na terenie Gminy Wałcz

- Budowa sieci wodociągowej Ługi Wałeckie – Brzezinki – Gostomia – Łąki – Różewo wraz z przebudową SUW w Ługach.

- Modernizacja SUW w Dobinie.
- Budowa sieci wodociągowej Dębołęka – Kłosowo.
- Rozbudowa sieci wodociągowej w Ostrowcu, Strącznie, Szwecji, Przybkowie, Kołatniku
- Budowa sieci wodociągowej w Czechyniu.

Cel strategiczny nr 3	**Rozwój zrównoważonego rolnictwa opartego na innowacjach**

3.1 Wsparcie wytwarzania wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych.

3.2 Kreowanie i promocja markowych produktów rolnych, tradycyjnych i ekologicznych.

3.3 Wspieranie szkoleń w zakresie rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego.

3.4 Współpraca z instytucjami otoczenia rolnictwa (ODR, ANR, ARiMR, Urząd Marszałkowski itp.).

Cel strategiczny nr 4	**Dziedzictwo kulturowe, turystyka i rekreacja oparta o rozwój, rozbudowę i modernizację**

4.1 Poprawa stanu i sposobu użytkowania zabytków dziedzictwa kulturowego (obiekty sakralne, zabytkowe parki, ruiny pałaców, folwarków).

4.2 Rewitalizacja ruiny pałacu w Kłębowcu i nadaniu im nowych funkcji społecznych i kulturalnych.

4.3 Współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz z innymi podmiotami w celu promowania obiektów zabytkowych.

4.4 Inicjowanie i wspieranie działań rozbudzających świadomość i wrażliwość w zakresie dziedzictwa kulturowego (np. Dni Dziedzictwa, współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków).

4.5 Rozwój infrastruktury kultury na obszarze Gminy Wałcz poprzez remonty i modernizacje, a także budowę nowych obiektów – świetlice wiejskie (Dobino, Lubno, Strączno, Gostomia, Dzikowo, Różewo, Ostrowiec, Dębołęka, Zdbice, Witankowo, Górnica, Szwecja), miejsca publiczne do powszechnego użytku.

4.6 Zagospodarowanie terenów w Kłębowcu – budowa kompleksu sportowego z zapleczem.

4.7 Budowa i remonty placów zabaw oraz siłowni plenerowych na terenie Gminy Wałcz

4.8 Rozwój infrastruktury sportowej – budowa boisk w miejscowościach: Kłębowiec,

4.9 Zagospodarowanie terenów turystycznych i rekreacyjnych (plaże nad jeziorami na terenie Gminy Wałcz, place rekreacyjne we wsiach).

4.10 Współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie promocji regionu i turystyki.

4.11 Organizacja imprez o charakterze ponadlokalnym w celu promocji dziedzictwa, turystki i rekreacji.

4.12 Budowa ścieżek rowerowych na terenie Gminy Wałcz.

4.13 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.

4.14 Budowa potencjału dla rozwoju turystki dziedzictwa kulturowego (np. „Szlakiem kapliczek przydrożnych”, umocnienia Wału Pomorskiego itp.).

Cel strategiczny nr 5	**Rozwój infrastruktury społecznej**

5.1 Podniesienie jakości edukacji

- Modernizacja i doposażenie szkół na terenie Gminy Wałcz.
- Rozwój zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży w ramach rozwoju kompetencji kluczowych oraz specjalnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych.
- Wdrażanie mechanizmów motywacyjnych i podnoszących kwalifikacje wśród nauczycieli

5.2 Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa publicznego

- Wspieranie działań OSP z terenu Gminy Wałcz w zakresie doposażenia w nowy sprzęt ratowniczo-gaśniczy
- Rozbudowa i modernizacja remiz strażackich
- Organizacja i wspieranie akcji oraz programów profilaktycznych
- Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej
- Dostosowanie przestrzeni publicznej (chodników, przystanków, parkingów, placów) do potrzeb osób niepełnosprawnych).

5.3 Wspieranie budownictwa komunalnego, socjalnego oraz mieszkań chronionych

- Budowa budynków komunalnych na terenie Gminy Wałcz
- Przebudowa lokali użytkowych na mieszkania

Cel strategiczny nr 6	**Rewitalizacja terenów kryzysowych**

6.1 Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji

6.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych i kryzysowych na terenie Gminy Wałcz

6.3 Realizacja komplementarnych projektów rewitalizacyjnych z zakresu budownictwa, planowania przestrzennego, ekonomii i polityki społecznej, których celem jest doprowadzenie do ożywienia, poprawy funkcjonalności, estetyki, wygody użytkowania i jakości życia w rewitalizowanym zespole

6.4 Rewitalizacja ruiny pałacu w Kłębowcu i nadaniu im nowych funkcji społecznych i kulturalnych

5. System zarządzania strategicznego

5.1 Wdrażanie Strategii

Wspólny wysiłek wielu osób, które przyczyniły się najpierw do opracowania diagnozy stanu Gminy, a następnie Strategii jej rozwoju na następnych kilka lat, pójdzie na marne, jeżeli zaproponowane w niniejszym dokumencie projekty nie będą realizowane.

Strategia powinna być dokumentem żywym – powinna być podstawowym planem działania, wyznaczającym kluczowe kierunki przedsięwzięć samorządu lokalnego i wskazującym sposoby ich realizacji.

Niniejszy dokument planistyczny, powinien mieć charakter kroczący. Co najmniej na początku każdej kolejnej kadencji Rady Gminy powinien być dokonany jego gruntowny przegląd i aktualizacja. Ewentualne korekty bądź uzupełnienia powinny być dokonywane stosownie do zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych. Do dokumentu Strategii powinny być wprowadzane nowe projekty, wynikające z pojawiających się możliwości (na przykład pozyskanie dodatkowych środków), bądź identyfikowanych potrzeb.

Kluczowe procesy związane z systemem wdrażania Strategii oraz wytyczne odnoszące się do odpowiedzialności za ich uruchomianie i realizację przedstawiono poniżej:

- Przygotowanie projektu Strategii oraz projektów zmian w Strategii – Wójt Gminy Wałcz przy współpracy pracowników, instytucji podległych w uzgodnieniu z Radą Gminy.
- Wybór zadań do realizacji w ramach Strategii – Wójt Gminy przy współpracy Rady Gminy, pracowników, instytucji podległych
- Ustalenie szczegółowych zasad i kryteriów realizacji Strategii – Wójt Gminy
- Nawiązywanie współpracy z partnerami w celu realizacji działań (inne jednostki samorządu terytorialnego, organizacje społeczne, przedsiębiorcy, mieszkańcy, szkoły) – Wójt Gminy, Rada Gminy, pracownicy urzędu

- Zapewnienie zgodności realizacji Strategii z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu, w tym w szczególności w zakresie zamówień publicznych, zasad konkurencji, ochrony środowiska – Wójt Gminy i struktury Urzędu Gminy
- Zapewnienie finansowania poszczególnych zadań – Wójt Gminy, Rada Gminy, Skarbnik Gminy, merytoryczne komórki Urzędu Gminy
- Nadzór nad realizacją projektów, rozliczenia – merytoryczne komórki Urzędu Gminy i Wójt Gminy
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji Strategii – Wójt Gminy Wałcz i merytoryczne komórki Urzędu Gminy
- dokonanie oceny po zakończeniu realizacji Strategii – Wójt Gminy Wałcz i Rada Gminy.

5.2 Monitorowanie i ewaluacja

1. System monitorowania Strategii

Kluczowe znaczenie w monitorowaniu i stymulowaniu realizacji Strategii posiadają Wójt Gminy oraz Rada Gminy.

Monitoring Strategii polega na systematycznej ocenie realizowanych zadań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku zmiany sytuacji społecznej, nowych norm i procedur lub zmian legislacyjnych. Jego podstawowym celem jest dostarczenie praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji. Monitoring dotyczy wskaźników zarówno ekonomicznych: stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu, jak i społecznych: liczba programów i projektów socjalnych realizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów, inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej, wartość dodana.

Aby monitoring strategii mógł być skuteczny niezbędne jest koordynowanie wdrażania strategii. Koordynacja winna polegać na:

- ocenie wdrażania strategii,

- opracowaniu programów celowych,
- gromadzeniu i analizowaniu informacji dotyczących wskaźników realizacji celów,
- przeprowadzeniu ewaluacji *ex-post* strategii,
- przekazaniu Wójtowi i Radzie Gminy wniosków w celu przyjęcia nowych rozwiązań.

Wdrażanie strategii polega na realizacji programów i projektów, które tworzone są w oparciu o cele strategii i uchwalany budżet. Warunkiem skuteczności rozwiązywania istniejących problemów będzie realizacja projektów zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Projekty mogą być realizowane w ramach:

- własnych zasobów samorządu,
- poprzez organizacje pozarządowe w ramach zleconych zadań publicznych, - ze środków zewnętrznych.

Projekty realizowane w ramach strategii powinny być efektywne, skuteczne i celowe.

2. Ewaluacja Strategii

Skuteczność Strategii będzie poddawana bieżącej ocenie. Sprawowana ona będzie przez Wójta Gminy oraz Radę Gminy przy pomocy wskaźników postępu realizacji i oceny skuteczności wdrażanych projektów, określonych w poszczególnych projektach strategicznych.

Ewaluacja strategii służy ocenie zaistniałych zmian, bada skuteczność i efektywność podejmowanych działań. Jest standardem zarówno przy realizacji projektów, jak i współczesnego zarządzania w sektorze publicznym. Do profesjonalnej ewaluacji strategii można wykorzystać narzędzia badawcze lub zlecić jej przeprowadzenie na zewnątrz. Proponuje się, aby strategia miała przeprowadzaną ewaluację *ex-post* po zakończeniu realizacji strategii nie później niż w rok po zakończeniu realizacji strategii. Przyjęcie 10-letniego okresu programowania strategii wymaga tzw. ewaluacji *mid-term* (w połowie okresu programowania), która jest wymogiem w przypadku długich okresów realizacji programów.

Podstawowym zadaniem ewaluacji *ex-post* i *mid-term* jest zbadanie długotrwałych efektów (oddziaływania) oraz ich trwałości. Warto jednak wziąć pod uwagę, iż niektóre efekty będą możliwe do zdiagnozowania w dłuższej perspektywie czasowej, dlatego też niekiedy ocena trwałości interwencji może mieć charakter szacunkowy, biorący pod uwagę jedynie aktualne uwarunkowania. Nie mniej ważnym zadaniem ewaluacji *ex-post* i *mid-term* jest całościowa ocena skuteczności i efektywności działań oraz ich trafność i użyteczność. Szczególnie istotne jest tu odniesienie się do założonych celów oraz sprawdzenie na ile udało się je osiągnąć.

3. Public Relations Strategii

Zadaniem działań informacyjnych i promocyjnych jest:

- zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o możliwościach ubiegania się o wsparcie ze środków funduszy strukturalnych na realizację projektów służących rozwojowi regionalnemu dla wszystkich grup docelowych z terenu Gminy;
- zapewnienie czytelnej informacji wybranych projektach;
- zapewnienie bieżącego informowania opinii publicznej o zakresie i wymiarze pomocy wspólnotowej dla poszczególnych projektów i rezultatach działań na poziomie Gminy;
- inicjowanie dodatkowych działań promocyjnych o zasięgu lokalnym;
- zapewnienie współpracy z instytucjami zaangażowanymi w monitorowanie i realizowanie Strategii w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych poprzez wymianę informacji i wspólne przedsięwzięcia;
- wykorzystanie nowoczesnych źródeł przekazu i nowoczesnych technologii, m.in. Internet, poczta elektroniczna, w celu usprawnienia komunikacji pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w realizacji Strategii.

Wszelkie działania podejmowane w ramach Strategii Rozwoju Gminy Wałcz będą uwzględniały specyficzne potrzeby grup docelowych w kwestii informacji oraz użytych instrumentów w celu osiągnięcia maksymalnej skuteczności.

6. Zintegrowany charakter Strategii Rozwoju Gminy Wałcz

Strategia Rozwoju Gminy Wałcz jest zgodna z wieloletnimi planami rozwoju dla Polski, Europy, regionu oraz dokumentami planistycznymi samorządu. Poniżej wymieniono dokumenty planistyczne, z którymi niniejsze opracowanie jest komplementarne:

- Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności
- Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwa, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwa
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.
- Strategia rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020
- Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020
- Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Drawy z Liderem Wałeckim
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wałcz
- Plany zagospodarowania przestrzennego Gminy Wałcz
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Wałeckiego na lata 2011-2020
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wałcz na lata 2014-2020
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wałcz